

CAN ALTAY

Mekan Üretimindeki Sanat İçeriği

Can Altay'ın sanat çalışmalarına bakan biri, onları birer felsefe taşına dönüştürme niyetine girseydi, yolu mutlaka Henri Lefebvre'in Mekanın Üretimi kitabından geçirdi; mekânın, toplumun karakterini, alışkanlıklarını ve hafızasını üretilen biçimlendiren bir dinamik olduğunu hissedirdi. Altay, kültür ve mekânı, tüketimin başkalaştırmadığı bir çerçeveden harmanlıyor. Kamusal alanların geniş diyarlarında, üzerine eğilmeyi seçtiği konuyu, fonksiyonu, anlamı ve organizasyonu, kendi 'setting'ini yaratarak sorguluyor. Mimarının, sanatın ve akademinin, aynı uzayda sahip oldukları paralellik ve kesişimleri sorgulama sırasını ise şimdi size devrediyoruz.

röportaj müjde metin fotoğraf özkan önal

Deposit, 2012

COHAB (Excerpt), 2011

Distributed, 2012 (Frieze Foundation ve Arcade), Fotoğraf: Polly Braden

İlk olarak İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı üzerine eğitim gördünüz; daha sonra sanata yöneldiniz. Peki sanatsal üretimimize ne zaman ve nasıl başladınız?

1997-98 Genç Etkinlik sergileriyle başladım. O dönem Bilken'te kendime sanat odaklı bir müfredat oluşturmuştum. Sanat kuramı ve eleştirel düşünce, Selim Birsel'le çağdaş sanat tartışmaları, Lewis Johnson ve Mahmut Mutman; formasyonum buralardan. 1998 Genç Etkinlik'teki işim üzerinden Vasıf Kortun'la tanıştık, sonra 2001'de Yer-leşmek sergisi, Serkan Özkaya ve Hüseyin Alptekin'le dostluğumuz... 2003'te Walker Art Center ve İstanbul Bienali'nde işlerimi sergileyince "sanatçıyım" demeye başladım.

Mimari bakış açınız sanat anlayışınızı nasıl etkiliyor?

Mimari ve tasarım sanata konu olabildiği gibi, sanat da mekan ve sergileme üzerinden tasarıma konuk oluyor. Ben dahil olduğum durumların hangi kategoriye girdiğinden ziyade hangi meseleleri tartışmaya açtığıyla daha çok ilgileniyorum.

Mekan, mimarlığa hizmet ediyor; kamusal sanat ise mekan anlamlandırılmaya çalışıyor. İkisiyle de uğraşan biri olarak aralarındaki dengeyi nasıl tanımlıyorsunuz? Ya da aralarında bir ilişki/denge var mı sizce?

Benim için temel mesele hala mekan, ama bunu sadece içinde dolaştığımız barındığımız yerlerin biçimlendirilmesi olarak düşünmeyelim. Sosyal, siyasi ve ekonomik bir yığın süreç içeriyor. Mesleğin benim için tıkanırdığı yerler buralardı sanırım. Bir anlam arayışı, bir şeylerden bahsedebilme ihtiyacı duyuyordum. Bir yandan insanlara, bir yandan nesnelere uzanma ihtiyacı diyebiliriz.

Bugün bireyler kamusal mekanları nasıl şekillendirebiliyor?

Berberet hareket ederek. Ama kolektif davranabilmek için de bireysel, minör, görünmez adımları atmak gerekiyor. Hayal gücü yavaşça yaygınlaşıyor ama aniden çarpıyor...

Çalışmalarınızın mikro-politik tarafları var; kurduğunuz teoriyi tanıdığımız mekanlarda inceleyip değerlendiriyorsunuz, sonra

da sonucu izleyiciye sunuyorsunuz. Bu belgelemeyi andıran sistematik kreatif sürecin sebebi akademik background'unuza da dayanıyor mu?

Araştırmacı bir yanım var tabii, ama onun norm ve sınırlarına takılmadan üretebilmek de önemli. İlk başlarda kendime o rolü biçmiyordum, kendiliğinden olan şeylerden bahsetmek daha iyi geliyordu. Ama zamanla "Neden bu olup bitene müdahil olmayayım?" dedim galiba. Tabii beraberinde getirdiği sorumluluğu alarak. Şu anda İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nün başındayım. Tasarım, tüketimi pekiştiren bir hizmet olmaktan öteye gidebilir mi, bunun kime hayrı dokunur, bu mümkünse nasıl bir eğitim gerektirir gibi sorular soruyorum.

Sanatsal çalışmalarınızda endüstrinin faydacılığı ve buna paralel fonksiyonelliği eleştiriyor musunuz? Örneğin geçtiğimiz ay Artissima Fuarı'nda gördüğümüz 'Deposit' çalışmanız sizce bu bağlamda nasıl konumlanıyor?

'Deposit' benim için bir tekillik denemesiydi. Söylemek istediğim pek çok şeyi tek bir nesneye yükleyebilmek, bir yandan da karşılaşmaları ve bulunduğu mekanı içine alabilecek bir delik yaratmak. Kumun sürekli hareketi ve titreşimi ile ayna yüzeyinde yansıyan yüzler, bedenler bir arada. Ekonomik krizden, Dubai gözlemlerime, oradan su meselesine, doğuya batıya tek cümlede gitmemi sağlayan, ya da bambaşka hisler uyandıran bir "şey" oldu Deposit.

Önceden, 'Minibar'la başlayan, fotoğraf, video, röportaj ve yazılarla dolu bir metot üzerinde ilerliyordunuz; fakat enstasyonlarınızın son zamanlarda daha sembolik ve form odaklı olduğunu görüyoruz, siz pratiğinizde bu eğilimi hissediyor musunuz?

Zaman içinde uzun anlatılardan, yeni birliktelikler kurabilecek mekanlara yöneldim ("Setting" serileri), oradan da etraflarına toplaşabileceğimiz ya da kendileri ağ kuran nesnelere. Ama hala bu üç üretim biçimi arasında gidip geldiğim oluyor. Bazen kurduğum "setting" bir anlatıya sebep veriyor, Church Street Partners' Gazette sergisiyle ürettiğimiz mahalli gazetede olduğu gibi. Ya da COHAB

Inner Space Station Poster Kampanyası (Aslı Altay ile)

Inner Space Station, 2013 (Protocinema)

projesini takiben gelişen ‘anıt protezleri’nde olduğu gibi detaylı bir inceleme sonunda birkaç yeni öneri doğabiliyor. Temelde hepsini birer ‘deneme’ olarak görüyorum.

Kamusal alanlardan ziyade, kavramsal olarak evleri irdeleyen pek çok sanatçı da var; siz son yıllarda endüstriyel donanımı daha da artan residence’ları bu bağlamda nasıl mekanlar olarak görüyorsunuz? Artık, evler kişileri sizce nasıl etkiliyor?

Şu anda Bolzano’da üzerinde çalıştığım bir proje var, küçük bir sanat kurumu bütün bir yılın programını bana ayırdı. Projenin çerçevesi “Radikal Misafirperverlik”. İki taraf için de büyük sorumluluk ve risk içeriyor. Ev sahipliğini mülk ve onun sınırlarını kuvvetlendirmek olarak değil de misafirperverlik olarak ele alsak, bahsettiğimiz yapılar çıkar mıydı acaba ortaya? Öte yandan bir “iş” arayışı olduğunu ben de hissediyorum. Bu iç ile dış nasıl buluşur merak ediyorum. 2013’te New York’ta Protocinema ile yaptığımız proje Inner Space Station (İçimin İstasyonu) belki bunun biraz başlangıcı olarak görülebilir. Bir de Casco (Utrecht) ve The Showroom (Londra), Grand Domestic Revolution (Büyük Evcimen Devrim) isimli bir proje yürütüyorlar, ben de ucundan bulaştım bu projeye. Ama konu ev olunca feminizm devreye girmeli. Orada da bana susup dinlemek düşer.

En yakın örneklerden, John Baldessari’nin ‘Your Name in Lights’ adlı çalışmasıyla, 100 bin kişinin isminin Paris’in dört bir yanında ışıktandırılmasını düşünerek soracak olursak, kamusal sanat bugün insanların dikkatlerini çekebilecek kadar eğlenceli mi? Eleştirelilik hep ciddi tavrı mı takınmalı?

Hiçbir zaman somurtan bir sanatçı olmak istemedim. Evet Dünya çok ağır, ama eğlenmek de aciliyet içerebiliyor. Londra Olimpiyatları ve Frieze Foundation davetiyle yaptığım Distributed isimli proje hem

Olimpiyat’ın göstermek istemediği yerlere dikkat çekiyor, hem de silinmek istenen yerel hafızayı kuvvetlendiriyordu. Bunu yapma biçimi, 20 adet iri kıyım ayna yüzeyli kapı kulbunun belediye binasından yerel barlara, halk kütüphanelerinden alışveriş merkezine farklı umumi mekanlara yerleştirilmesini içeriyordu. Bu garip, neredeyse gülünç nesnelere, mekanlar ve insanlar arasında bir bağ, bir ağ kuruyordum. Waltham Forest’ta yaşıyorsanız, muhtemelen birden fazlasına denk geliyor, “Bunlar ne, neden buradalar?” gibi sorular sormaya başlıyordunuz. Kısacası, öyle mega jestler içermeyen, biraz inceden gitmek yine de tercihimdir, ama bence yaptıklarımın bir mizahı da var.

Mesela billboard’lar... Sanatçılar fuarlar yerine, işlerini oralarda sergileselerdi, sizce nasıl olurdu? Kamu ve sanatçı bundan karşılıklı nasıl etkilenirdi?

Billboard deyince ister istemez otorite ve propaganda devreye giriyor. Dayatmacı bir yanı var. Aslı Altay (Future Anecdotes İstanbul) ile yaptığımız poster kampanyalarında bu sınırları biraz zorluyoruz. Örneğin Marakeş Bienali için tüm şehre yayılan projemizde olduğu gibi. Umuma seslenmenin metotlarına bakıyoruz. Bu bir yandan sanat işinin ömrüne dair, öte yandan dolaşıma, ve de tabii görsel diline dair bir dizi deneme.

Son olarak, yeni yıl için sanatsal planınızda neler var?

Yine Aslı Altay ile Tasarım Bienali için yaptığımız Okuma Odası hala heyecanla devam ediyor, haftalık buluşmalar düzenliyoruz ve Robinson Crusoe 389’da da bir köşe oluşturduk. Bunun yanı sıra Loughborough ve Bolzano’da iki uzun soluklu proje üzerinde çalışıyorum, ikisi de 1-1,5 yıl sürecekler. Bologna ve Selanik’te grup sergileri ve de Londra’daki galerim Arcade’de gerçekleştirilecek kişisel sergi ile 2015’in ilk yarısı geçecek.